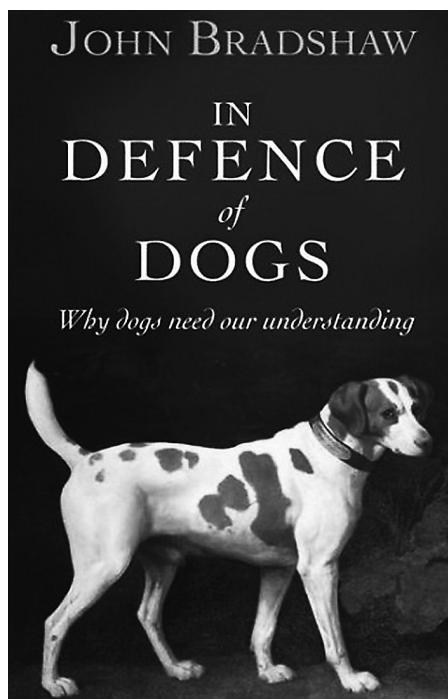

John Bradshaw: In Defence of Dogs aneb Mezi psem a vlkem

Podle slovníku anglický výraz defence můžeme přeložit jako obrana, ochrana a obhajoba, podle smyslu sdělení. Po přečtení recenzované knihy uvažuji, jaký český ekvivalent by byl pro ni nevhodnější, snad všechny tři. Není to příručka jak cvičit psa, i když každý cvičitel psů by si ji měl přečíst. Vlastně každý majitel psa, pokud se pokouší svému svěřenci porozumět. Autor je biolog, profesor antropozologie, který se zabývá vztahy mezi člověkem a zvířetem na univerzitě v Bristolu, a této kvalifikaci odpovídá koncepce celé knihy. Ve Velké Británii je evidováno 8 milionů psů, takže měl velmi dobrý důvod pustit se do moderního vysvětlení týkajícího se jejich života. Jde o seriózní vědeckou práci a její pojetí nemá analogii s množstvím publikací opakujících zastaralé libivé příběhy, odkud psi přišli, co všechno dokáží, nebo dokonce jak myslí.

Knihla začíná popisem archeologické evidence vztahu člověka a psa před 26 tisíci lety. V jeskyni Chauvet v oblasti Ardeche ve Francii byly nalezeny v délce 45 m stopy nohou asi osmiletého dítěte, které nese hořící louč a provází ho zvíře ve stupni vývoje mezi vlkem a psem. Stáří stop bylo zjištěno rozbořením sazí louče. Na paleolitických nalezištích v dnešním Rusku se našly 14 tisíc let staré důkazy, jak člověka doprovázel pes. Kniha se bohužel nezmiňuje o sídlišti pravěkých lidí v Předmostí u Přerova, kde kromě pohřebišť byly nalezeny kosterní pozůstatky mamuta, lišky, jelena, medvěda, rosomáka a zajíce včetně primitivních kamenných a kostěných nástrojů. Také bylo odhaleno 7 psích lebek rozdílných od vlčích – důkaz domestikace psa na našem území před 25 tisíci lety.

Stále však není úplně objasněno, co vedlo ke zdomácnění psa. Autor knihy se domnívá, že jednou z možností byla komunikace člověka se psem. Kočka zdomácněla před asi 10 tisíci lety, ale její vztah k příslušníkům druhu i k člověku byl a je zcela rozdílný, zůstala soliterní. Bradshaw uznává, že předchůdcem psa je vlk, s nímž pes sdílí 99,96 % genetického základu, ale moderní pes přes svůj původ má již od vlka poměrně daleko, domestikace podstatně změnila jeho vzhled a chování. Vlk je věrný pouze své smečce, bojuje o její vedení, je agresivní mimo smečku a vůči svým potomkům uvnitř smečky. Pes se přátelí i s jinými psy a v podstatě i jinými druhy zvířat, zejména s člověkem, štěňata netrestá. Cvičitel či majitel neváhající psa trestat riskuje, že poruší nebo zcela zničí pouto, které by se mělo mezi člověkem a zvířetem vytvořit. Snad ještě dodnes platí názor, že pes se chová přátelsky i k příslušníkům jiného plemene, a tedy rozdílného vzhledu jen proto, že je tak vycvičen. K psovi ale tato vlastnost patří i bez vycvičení. Model dlouho tradovaného dominantního psa Bradshaw odmítá proto,

že byl odvozen od pozorování vlků chovaných v zajetí. Také chování zdivočelých psů, ať v přírodě nebo v zajetí, se nepodobá reakcím na vnější podněty u vlků. A navíc, dominantní postavení, dědičná vlastnost u vlků v chovu, vychází ze současnější agresivity – psi v podobné situaci hierarchii nevytvářejí. Sociální struktura divoče žijících psů bývá sice podobná vlkům, ale jejich sexuální a rodičovské chování je zcela rozdílné a nepodobá se tomu, jaké je ve vlčí smečce. Chování psa se často interpretovalo podle projevů severoamerických taxonů vlka, které se ale v některých vlastnostech (včetně genetických) od eurasijských taxonů a od psa liší. Musí tedy dojít k přehodnocení a dalšímu studiu eurasijských taxonů vlka.

Žijí v Austrálii, a tak je mi blízká v knize diskutovaná otázka týkající se psa dingo. Australáci, původní obyvatelé kontinentu, se z jihovýchodní Asie dostali na severní australské pobřeží před 40 tisíci lety. Panovala domněnka, že dingo přišel s nimi, ale nyní bylo objasněno, že se na tuto pevninu dostal již dříve s timorskými mořeplavci. Dingo se sice přizpůsoboval na okraji domorodých vesnic, ale nikdy plně nezdomácněl. Lidé zde psa nepotřebovali k tahu nebo jako nosiče, nebyli lovci ani pastevci, nepotřebovali ho k obraně nebo hlídání majetku – žádný nevlástnili. Australáci také nikdy nepožívali psí maso, jak k tomu docházelo v některých jiných oblastech, zejména v Asii a Jižní Americe.

Do 19. stol. musel pes na sebe přispívat, musel sloužit člověku. Pásl dobytek, tahal řeznické a pekařské vozíky, eskymácké sáně, naháněl zvěř na lovu. Hlídal, bránil, hledal prchající i zbloudilé, zachraňoval

tonoucí, čenichal lanýže, tancoval v cirku-su. Člověk stále rozšiřoval jeho působnost, potřeboval pomocníky pro nevidomé a hluché, k hledání zasypaných lavinou nebo troskami zřícených domů, cvičil vojenské psy a specializované ohaře a stopaře (barváře, brakýře, slídiče, hlásiče, stavěče, přinašeče, norníky, teriéry...). Jiné snahy vedou některé chovatele, aby se výstavní pes ideálně ztotožnil se standardem příslušného plemene (např. úhel pánevních končetin, které znemožňují volný pohyb zvířete, těžká hlava a úzká pánev znemožňující normální porod, posunutí nosního hřbetu a změna čelního sklonu, které způsobí změnu na horním patře a to spadá do hrtnu a ztěžuje dýchání, nebo kuriózní osrstění).

Má mne můj pes rád? Bradshaw se přímo odpovědi na tuto otázku vyhýbá. Spíše uznává, že pocituje zlost, úzkost, strach. Nepřiznává psu pocit viny a zármutku a mít rád vyškrtl z psího slovníku. Zato do něj zařadil vnitro- i mezidruhovou vazbu, oddanost, příchyllost, náklonnost. Pes je obdařen mimořádným čichem, vnímá informace přenášené z análních žláz a moče jiných psů, člověk by neměl bránit této zvědavosti. Vnímání pachů u lidí pokleslo s vývojem třibarevného vidění, u savců je standardní dvojbarevné. Psi na rozdíl od člověka hůře vnímají barvy, ale zase mají výborný sluch a hlavně již zmíněný čich. Ten slouží od narození – fena k tomuto účelu vylučuje kolem mléčné žlázy látku, podle níž ji štěňata poznají. Čichem pes rozpozná prostředí, kde žije, člověka a jiné zvíře nebo požitelnost potravy. Člověk často nebere tyto vlastnosti v úvahu, snaží se srovnávat je s lidskými. Podobně je to s viděním. Anatomická skladba lidského oka je rozdílná od oka psa, liší se v počtu vláken v optickém nervu (1,2 milionu u člověka, 160 tisíc u psa) a v napojení na mozkové centrum, které psu umožňuje lepší vidění za šera i v noci na úkor vnímání detailů za světla. Úhel vidění u psa se udává 240°, má tedy širší obzor než člověk se 180°, pro veterináře to však přináší problém při testování zraku psovitého zvířete. Binokulární vidění se může u psů poněkud lišit podle plemene – délky čenichu. Často zapomínáme, že pes také slyší jinak než lidé, vnímá citlivě, všestranněji, na vyšší frekvenci. Jak se rozlišuje různé štěkáání, výzkum dosud nevyřešil. Povelové zapísknutí by mělo být vnímáno i člověkem, píšťaly na ultrazvukové frekvenci slyšitelné psem nemívají žádaný účinek.

Bradshaw svou knihu hájící psy rozdělil do 11 kapitol. Začíná původem psa a pokračuje jeho výcvikem, což správně považuje za vědu. Zjišťuje, že se psi rodí jako přátelé člověka a popisuje okolnosti, jak pes vnímá okolní prostředí. Nevyhýbá se problematice chovu čistokrevných psů s rodokmenem a uvažuje, jakou má pes, jako přítel člověka, budoucnost v 21. stol. Podtitul recenze jsem si vypůjčil z básnické sbírky Jana Skácela Hodina mezi psem a vlkem.

**Allen Lane-Penguin Books,
Londýn 2011, 324 str., 51 kreseb.
Cena 45 amerických dolarů**